

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Сергій Прийма

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті здійснено теоретичний аналіз концепту «регіон, що навчається», розкрито його міждисциплінарність і соціокультурну зумовленість, розглянуто підходи до визначення. На прикладі міст і регіонів, що навчаються, доведено необхідність спрямування зусиль на розробку концептуальних засад регіональної освітньої політики й аналіз практичного досвіду її реалізації для відбору кращих практик і адаптації їх до українських реалій.

Ключові слова:

суспільства знання; розвиток людського потенціалу; освіта дорослих; формальна і неформальна освіта дорослих; регіон, що навчається; концептуальні засади; провайдери освітніх послуг.

Аннотация:

Прийма Сергей. Концептуальные основы региональной образовательной политики.

В статье проведен теоретический анализ концепта «обучающийся регион», раскрыты его междисциплинарность и социокультурная обусловленность, рассмотрены подходы к определению. На примере обучающихся городов и регионов доказана необходимость сосредоточения усилий на разработке концептуальных основ региональной образовательной политики и анализе практического опыта её реализации с целью отбора лучших практик и адаптации их к украинским реалиям.

Ключевые слова:

общества знания; развитие человеческого потенциала; образование взрослых; формальное и неформальное образование; обучающийся регион; концептуальные основы; провайдеры образовательных услуг.

Resume:

Pryima Serhii. Conceptual framework of regional educational policy.

The publication suggests a theoretical analysis of the concept of "learning region", it shows its interdisciplinary and socio-cultural conditionality, the approaches to the definition. The author has proved the necessity of directing efforts at developing conceptual foundations of regional educational policy and analyzed practical experience of its implementation on the example of learning cities and regions in order to select the best practices and adapt them to Ukrainian realities.

Key words:

knowledge society; human potential development; adult education; formal and informal adult education; learning region; conceptual bases; providers of educational services.

Постановка проблеми. Освіта впродовж життя взагалі й освіта дорослих зокрема все частіше розглядаються як визначальні чинники регіонального розвитку, фактори конкурентоспроможності як окремих територій, так і держави в цілому. Формування й реалізація конкурентних переваг того чи іншого регіону (міста, області, країни) сприяє прискореному зростанню як в економічній, так і соціальній сферах. За таких умов широкого розповсюдження набула ідея міст і регіонів, що навчаються, сутність якої полягає в розумінні того, що конкурентоспроможність будь-якого міста чи регіону в умовах глобалізації визначається його здатністю до навчання.

Концепція міст і регіонів, що навчаються, останнім часом поширюється в європейській теорії регіонального розвитку, виступаючи маркером успішного соціально-економічного розвитку міста чи регіону, розвитку його людського потенціалу, основою регіональної освітньої політики країн Європейського Союзу. Аналіз теоретичних засад і, особливо практики реалізації концепції міст і регіонів, що навчаються, для України сьогодні є необхідною умовою її сталого розвитку, повноцінного входження до європейської та світової економіки й освітнього простору.

Усе, викладене вище, актуалізує дослідження концептуальних засад регіональної освітньої політики й аналіз практичного досвіду її реалізації на прикладі міст і регіонів, що

навчаються, з метою відбору кращих практик та адаптації їх до українських реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичному обґрунтуванню концептуальних засад міст і регіонів, що навчаються, присвячені роботи Н. Лонгворта [5], К. Ларсена, К. Моргана [6], Р. Хадсона та ін. У монографії [7] представлено сучасні дослідження з теорії і практики взаємодії всіх суб'єктів освітньої регіональної політики Європи, США і Південної Африки в контексті реалізації концепції міст і регіонів, що навчаються.

Серед вітчизняних дослідників, а також фахівців близького зарубіжжя окресленій проблемі присвятили свої роботи Н. Литвинова, В. Строева, Р. Шерайзінова [3], М. Згуровський, А. Крупкін, Є. Найман [1], Л. Овсієнко [2], С. Курсанов, В. Захарченко, В. Осипов та інші.

Однак у теорії і практиці законодавчого, організаційно-управлінського та науково-методичного забезпечення сфери освітньої політики регіонального розвитку України зазначена проблематика не знайшла свого відображення. Зокрема, бракує робіт, у яких були б розроблені концептуальні засади розвитку регіональної освітньої політики України.

Отже, дослідження концептуальних засад розвитку регіональної освітньої політики України в сучасних соціально-економічних умовах є актуальним і вчасним науковим завданням.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Робота підготовлена відповідно до тематичного плану наукових досліджень Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (проект фундаментального дослідження за рахунок видатків Державного бюджету «Людиновимірність гармонізації культурно-освітнього простору майбутніх педагогів» ДР № 0113U000293, індивідуальний розділ – «Теоретико-методологічні засади проектування і функціонування систем відкритої освіти дорослих в Україні»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші емпіричні результати в контексті осмислення концептуальних засад освітньої регіональної політики були отримані в 70-х роках ХХ ст. Зокрема, у рамках проекту зі створення «освічених міст» (EducatingCities), який фінансувався Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), семи містам із Канади, Японії, Австралії, США і Європи було запропоновано по-новому поставитися до системи регіональної освіти. Наслідком виконання проекту стала трансформація терміна «освічене місто» у «місто, що навчається» (LearningCity), а сама ідея міст, що навчаються, згодом набула значної популярності. Наприклад, мережа міст Великої Британії, що навчаються (UK Learning Cities Network), сьогодні налічує 80 членів.

Деяко пізніше, у 90-х роках ХХ століття, у центрі уваги урядів більшості країн Європейського союзу опинилася освітня політика на регіональному рівні. Так, наприклад, уряд Німеччини прийняв програму «Регіон, що навчається» (LernendeRegion), яку сформував Європейський соціальний фонд. Одним із перших осмислень особливостей освітньої регіональної політики став проект Європейської Комісії «У напрямку європейського суспільства, що навчається» (Towards a European Learning Society (TELS)). Цей проект заклав основи європейського документа «Про місцевий і регіональний вимір навчання впродовж життя», який був прийнятий ЄК в 2001 році. Після закінчення проекту TELS Європейська Комісія ініціювала програму R3L (Region Life Long Learn).

Паралельно з програмами і проектами Європейської Комісії, вибудовувала свою політику у сфері становлення регіональної освітньої політики й Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). На основі аналізу успішних європейських регіонів організація сформувала своє бачення й розуміння поняття «регіон, що навчається», яке знайшло відображення в роботі «Міста і регіони

в новій економіці, що навчається» [4]. Зазначена робота, по суті, стала ґрунтовним емпіричним дослідженням феномена «регіон, що навчається», у якому особлива увага приділена економічним перевагам розвитку регіонів.

Таким чином, регіональна освітня політика поєднує різноманітність політичних, соціально-економічних, культурно-освітніх чинників. Політика міст і регіонів, що навчаються, спрямована на створення такого економічного й культурного середовища, яке б сприяло реалізації освітнього потенціалу всіх його суб'єктів. Саме міста й регіони, що навчаються, усвідомлюючи ключову роль освіти в розвитку соціальної стабільності, процвітання й особистісного вдосконалення, мобілізують усі свої ресурси заради якомога повнішого розкриття потенціалу людського капіталу.

Дефініційний аналіз поняття «регіон, що навчається» виявив, що серед науковців немає єдності в трактуванні цього поняття. Так, на думку дослідника Н. Лонгворта, місто чи регіон, що навчається, – це спільнота, яка має стратегію заохочення створення багатств, особистісного зростання й соціальної єдності завдяки розвитку модельного потенціалу всіх його громадян [5]. У роботі [3] дослідники Р. Шерайзіна й М. Александрова визначають регіон, що навчається, як регіон, де створені умови для постійного поповнення знання, експериментування, удосконалення якості освіти й суспільного інтелекту.

Найбільш узагальненим, на нашу думку, є визначення, запропоноване дослідником Л. Овсієнко, відповідно до якого регіон, що навчається – це суспільство, яке формує стратегію процвітання й соціальної єдності через розвиток людського потенціалу всіх громадян [2].

Наявність різних тлумачень поняття «регіон, що навчається», які пропонують дослідники, потребує їх узагальнення й виокремлення спільних рис. По-перше, регіон, що навчається, має чітке зобов'язання – сконцентруватися на навчанні та поширенні знань як на найбільш важливому факторі розвитку. Це зобов'язання підтримується всіма соціальними партнерами – суб'єктами ринку освітніх послуг: громадськими організаціями, владою, бізнесом і провайдером освітніх послуг. Їх спільна мета, ідентичність і довіра між різними представниками є рушійною силою в досягненні спільних цілей і розвитку людського капіталу регіону. По-друге, політика, орієнтована на створення конкурентоспроможного та знаннєвоємного потенціалу регіону, в основі якої – принцип навчання впродовж життя, є спільною особливістю регіонів, що навчаються. І, насамкінець, третя особливість – це спільне

прагнення до соціальної ідентичності, до розширення довіри між членами суспільства й до його сталого розвитку. Регіон, що навчається, потребує не тільки підвищення регіонального освітнього рівня, а й певного рівня солідарності, розвитку взаємодії всіх суб'єктів регіонального розвитку.

Проведений аналіз дав змогу дійти висновку про те, що регіон, який навчається, є полісферним утворенням, що складається з низки сфер, кожна з яких забезпечує функціонування однієї з галузей людської життєдіяльності – економічної, соціальної, культурної тощо. Так само, як соціокультурне поняття, яке не обмежується адміністративно-територіальним устроєм, регіон, що навчається, через культурно-освітні практики здатний здійснювати власне відтворення й розвиток усіх сфер життєдіяльності.

У розумінні постнекласики, регіон, що навчається, – це самоорганізована та саморозвивальна система. Регіоналізація забезпечує цілісність культурно-освітніх практик через створення єдиного простору суб'єктів спільної діяльності єдиного культурно-освітнього простору, яке інституалізує ментальні спільноти, що реалізують спільні функції та передбачають спільні цілі.

Спираючись на дефініційний аналіз поняття «регіон, що навчається» та його узагальнення, у нашій статті ми сформулювали його робоче визначення, згідно з яким регіон, що навчається, є соціокультурним поняттям, самоорганізованою і саморозвивальною системою, представленою ментальною спільнотою, яка розробляє та реалізує стратегію особистісного зростання й соціальної єдності з метою якнайповнішого розкриття потенціалу людського капіталу регіону.

Концептуальні засади освітньої регіональної політики передбачають: визначення поточного стану й прогностичних передумов розвитку регіону, що навчається; з'ясування критеріїв і чинників регіональної освітньої політики; розробку методологічних основ регіону, що навчається, закономірностей і принципів їх функціонування; визначення індикаторів досягнення регіонами нового соціального статусу.

Зауважимо, що на сьогодні визначені дві концепції розвитку освіти впродовж життя на регіональному рівні. За «мінімалістською» концепцією регіон, що навчається, концентрує зусилля на інтенсивному збільшенні пропозицій освітніх послуг для всіх категорій населення в межах наявної системи формальної і неформальної освіти. Відбувається розвиток мережі освітніх провайдерів, які пропонують освітні програми. «Максималістська» концепція

передбачає деінституалізацію освіти, яка характеризується високим рівнем самоосвіти громадян, підвищенням рівня їх самосвідомості та ініціативності. Така концепція припускає парадигмальні зміни, коли відбувається перехід від інституалізованої освіти до персоналізованої. Слід визнати той факт, що сьогодні більшість регіонів, що навчаються, розвивається за «мінімалістською» концепцією.

Регіональна освітня політика розвитку передбачає:

- дослідження співвідношення формальної, неформальної та інформальної освіти в розвитку конкретних культурно-освітніх практик регіону;
- вивчення й розробку рекомендацій щодо найбільш оптимальних методів, методик і технологій освіти впродовж життя, які забезпечують прийняття регіональних управлінських рішень;
- механізми моніторингу й діагностики освітньої політики щодо досягнення в регіоні тих цілей, які спрямовані на забезпечення сталого регіонального розвитку.

Як зазначалося вище, основна ідея регіону, що навчається, полягає в тому, що конкурентоспроможність будь-якого міста чи регіону в умовах глобалізації визначається його здатністю до навчання. На практиці ця теза реалізується в рамках безперервного процесу інтеграції всіх зацікавлених сторін і суб'єктів регіональних підсистем і суспільних інститутів на основі взаємовигідного співробітництва з метою створення доступної, ефективної та результативної освітньої інфраструктури регіону. При цьому співпраця представників різних сфер суспільства – економіки, освіти, культури, політики та громадського сектора – будується з урахуванням таких критеріїв:

- єдність у розумінні освітніх потреб регіону;
- забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг;
- взаємозв'язок і взаємодоповнення формальної, неформальної та інформальної освіти;
- урахування регіонального контенту при формуванні освітніх пропозицій;
- діалог і співпраця між усіма стейкхолдерами в реалізації регіональної освітньої політики.

Регіони, що навчаються, мають чітке, підтримане усіма партнерами – органами влади, приватними підприємствами, освітніми установами, громадськими організаціями та ключовими індивідуумами – зобов'язання щодо концентрації на навчанні та поширенні знання як головного чинника розвитку. Спільна мета, регіональна ідентичність і довіра між різними

громадянами – рушійна сила в досягненні об'єднання цінностей і розвитку мереж у межах ментальної спільноти.

Світовий досвід реалізації ідеї регіонів, що навчаються, визначає основні напрями розвитку спільноти в регіоні:

- розробка нормативно-правової бази;
- розробка організаційно-методичного та інформаційного забезпечення;
- робота, спрямована на стимулювання особистості й формування в неї мотивації до навчання;
- розробка регіональної програми підтримки інновацій;
- підвищення ефективності функціонування, якості підготовки та навчання кадрів у системі безперервної освіти дорослих.

Індикаторами набуття характеристик нового соціального статусу регіону можуть слугувати:

- організація єдиної інформаційної мережі освіти протягом усього життя;
- введення моніторингу розвитку освітнього простору регіону;
- узгодження навчальних планів і програм на модульній основі між представниками формального і неформального навчання;
- широка кооперація між провайдером освітніх послуг, бізнесом і владою;
- створення системи стимулювання мотивації до навчання як тих, хто навчається, так і тих, хто навчає;
- вирівнювання умов соціально-економічного та культурного розвитку всередині регіону.

Головною умовою і, водночас, метою реалізації Концепції регіону, що навчається, є створення єдиного культурно-освітнього простору регіону. Під єдиним культурно-освітнім простором розуміємо не тільки й не стільки територіально закріплену культурно-освітню модель і стратегію її реалізації в конкретному регіоні, скільки ментальну спільноту, що реалізує спільні функції і переслідує спільні цілі, так званий «ментальний регіон».

Без сумніву, побудова єдиного культурно-освітнього простору потребує комплексних зусиль від усіх соціальних стейкхолдерів – громади, влади, бізнесу, провайдерів освітніх послуг, які повинні стати суб'єктами колективної розробки Концепції регіону, що навчається.

Результативність такої спільної діяльності суб'єктів розробки Концепції регіону, що навчається, залежить від єдності в поглядах на:

- розробку загальної для регіону освітньої філософії, визначення концептуальних засад регіону, що навчається;

- розробку й реалізацію єдиної політики освіти в регіоні, що відтворюється в реальних умовах;

- розробку нормативно-правової бази, яка б забезпечила цілісність освітньої системи в регіоні й узгодженість між усіма провайдерам освітніх послуг у сфері формальної, неформальної та інформальної освіти;

- розробку структури й змісту освіти на всіх рівнях (дошкільна, загальноосвітня, професійно-технічна, вища, післядипломна) і за всіма видами (формальна, неформальна, інформальна) освіта;

- створення умов, які б гарантували рівні можливості для всіх мешканців регіону щодо здобуття ними освіти, надання свободи вибору в проектуванні особистісної освітньої траєкторії.

Слід розуміти, що реалізація пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку регіону передбачає, з одного боку, підпорядкування освітньої стратегії загальній стратегії розвитку, а з іншого – багато в чому визначається освітньою стратегією. У першому випадку стратегія розвитку регіону, що навчається, підпорядковується стратегії соціально-економічного розвитку регіону як адміністративно-територіальній одиниці. За таких умов пріоритетною стає соціально-економічна сфера, для забезпечення якої залучаються людські ресурси.

У другому випадку реалізація стратегії розвитку регіону визначається наявним людським ресурсом, що володіє певними кваліфікаціями та формує саме ті види діяльності, потреба в яких забезпечується випереджувальним характером освіти.

При прийнятті рішень у регіонах, що навчаються, керуються результатами:

- аналітичної діяльності (моніторинг, експертиза, соціологічні опитування);
- проектувальної діяльності (проектування, планування, розробка пілотних проектів, прогнозування);
- науково-дослідної діяльності;
- організаційно-управлінської діяльності, спрямованої на координацію діяльності всіх соціальних партнерів.

Реалізація концептуальних засад регіону, що навчається, передбачає виконання таких стратегічних завдань:

- створення мережі соціальних партнерів, зацікавлених у розвитку освіти в регіоні, й розробка організаційно-адміністративної структури стратегічного керування розбудовою культурно-освітнього простору в регіоні;
- формування мети та завдань освітньої політики в регіоні, виходячи зі стратегії соціально-економічного розвитку, загальної

ситуації в регіоні, зокрема й поточного стану потенціалу регіону;

- формування нових освітніх потреб у мешканців регіону та попиту на освітні послуги, створення нових ринків їх збуту;

- розвиток мережі провайдерів освітніх послуг у сфері формальної, неформальної та інформальної освіти;

- створення ресурсної, зокрема й інформаційної, бази для започаткування нових і розвитку поширених освітніх практик у регіоні;

- розробку освітніх програм для різних категорій життя регіону;

- розробку й упровадження інтерактивних технологій освіти дорослих для забезпечення ефективності освітнього процесу;

- забезпечення доступності освітніх послуг відповідно до критерію ціна/якість;

- формування культури мережевої взаємодії всіх провайдерів освітніх послуг;

- розробку й упровадження моніторингу освітніх потреб регіону, оцінку освітніх послуг різних провайдерів, аналіз їхньої відповідності меті та завданням регіону, що навчається;

- виділення ресурсів, зокрема й коштів із місцевого бюджету та коштів донорів, на організацію навчання впродовж життя.

Практика реалізації Концепції регіону, що навчається, демонструє різноманітність форм і способів. Така особливість визначається тим, що кожен регіон буде своєю власною моделлю розвитку завдяки унікальним і значущим для нього конкурентним перевагам, що сприяють соціально-економічному зростанню регіону. При цьому як для кожного регіону, так і на рівні держави є спільні механізми реалізації Концепції, що передбачають:

- аналіз кращого зарубіжного досвіду реалізації Концепції регіону, що навчається, і широку демонстрацію її соціально-економічних переваг;

- започаткування широкої дискусії про значення Концепції регіону, що навчається, для виконання завдань розвитку міст, регіону та України загалом;

- створення єдиного інформаційного контенту освітніх послуг у регіоні;

- розробка комплексної програми реалізації регіональної освітньої політики;

- розвиток соціального партнерства через встановлення соціального діалогу між різними установами й організаціями формальної і неформальної освіти;

- створення різновікових спільнот для реалізації програм освіти впродовж життя через синергію нових навчальних можливостей молодих і літніх людей;

- стимулювання волонтерського руху в середовищі провайдерів освітніх послуг;

- розробка та реалізація національних і міжнародних проектів щодо розробки та реалізації концепцій регіонів, що навчаються.

Перший етап реалізації Концепції регіону, що навчається, передбачає встановлення діалогу між соціальними партнерами (владою, бізнесом, громадськістю, провайдерами освітніх послуг) щодо стану та перспектив регіональної освітньої політики впродовж життя. На цьому етапі доцільно створити ініціативну групу, яка організовує попередню підготовку всіх зацікавлених стейкхолдерів до реалізації Концепції регіону, що навчається. Для реалізації цього завдання важливо використовувати різні форми й засоби соціального діалогу (переговори, інтерв'ю, презентації, дискусії, форуми, конференції тощо). Наслідком такої діяльності повинні стати напрацьовані пропозиції щодо унікальної стратегії реалізації Концепції регіону, що навчається, які б урахували всі регіональні особливості (соціально-економічні пріоритети регіону, поточний стан кадрового потенціалу регіону, мету та завдання розвитку освіти для сталого розвитку регіону).

Другий етап – розробка конкретної стратегії розвитку регіону, що навчається. Стратегія передбачає послідовне виконання ряду принципів завдань: створення організаційної структури стратегічного державно-громадського управління розвитком освіти в регіоні та партнерської мережі зацікавлених у розвитку освіти сторін.

У стратегії реалізації концептуальних засад регіону, що навчається, повинні знайти місце завдання перетворення життєдіяльності людей у всіх просторах, а освітня практика має бути спрямована на задоволення відповідних їм рівнів потреб.

Незважаючи на деякі спільні особливості, практика імплементації концептуальних засад регіону, що навчається, демонструє різноманітність форм і способів її реалізації – кожен регіон буде своєю власною моделлю, точніше, траєкторію розвитку, щоб через унікальні й значущі для нього інновації стати конкурентоспроможним в економіці, заснованої на знаннях. В одних випадках на перше місце ставиться підйом культурного рівня й вироблення громадянської позиції людей, в інших – вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, ще в інших – сприяння економічному зростанню в регіоні. Є також варіанти, що сприяють соціально-економічному розвитку територій і ведуть до стимулювання індивідуального й організаційного навчання з метою повного розкриття людського капіталу

регіону, концентрації зусиль на створенні освітньої інфраструктури та умов, що забезпечать доступ до навчання всім категоріям населення.

Важливим результатом регіонального співробітництва в ході реалізації концептуальних засад регіональної освітньої політики повинно стати встановлення взаємної довіри як між провайдерами, так і споживачами освітніх послуг у регіонах. Це, так само, є найважливішою передумовою інституційних змін і започаткування «нової освітньої культури».

Висновки. Отже, регіональна освітня політика, поєднуючи різноманітність політичних, соціально-економічних, культурно-освітніх чинників, спрямована на створення соціокультурного середовища, в якому б

максимально повно реалізовувався освітній потенціал усіх його суб'єктів. Концептуальні засади регіону, що навчається, як основи регіональної освітньої політики та складник системи розбудови громадянського суспільства, передбачають створення й розвиток спільноти, яка навчається, на основі використання об'єднаного потенціалу трудових, матеріальних, фінансових, організаційно-управлінських ресурсів регіону з метою підвищення конкурентоздатності міста, регіону й держави в цілому. У подальших дослідженнях планується систематизувати досвід реалізації концептуальних засад регіональної освітньої політики на прикладі міст і регіонів, що навчаються, з метою відбору кращих практик та адаптації до українських реалій.

Список використаних джерел

1. Найман Е. А. Становление концепции «обучающегося региона» в западной науке / Е. А. Найман // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. – 2013. – № 1(9). – С. 81–91.
2. Овсиенко Л. В. Непрерывное образование и модель «обучающегося региона» / Л. В. Овсиенко // Высшее образование в России. – 2009. – № 2. – С. 96–99.
3. Шерайзина Р. М. Обучающийся регион как фактор развития карьеры человека / Р. М. Шерайзина, М. В. Александров // Человек и образование. – 2006. – № 8,9. – С. 70–72.
4. Cities and Regions in the New Learning Economy OECD. – Paris, 2001. – 146 p.
5. Longworth N. Learning Cities, Learning Regions, Learning Communities: Lifelong Learning and Local Government / N. Longworth. – N.Y. : Routledge, 2006. – 230 p.
6. Morgan K. The learning region: institutions, innovation and regional renewal / K. Morgan // Regional Studies. – 1997. – № 31. – P. 491–503.
7. The Learning Region: Foundations, State of the Art, Future / Edited by Roel Rutten, Frans Boekema – Edward Elgar Pub : Cheltenham, UK. Northampton, MA, USA, 2007. – 301 p.

References

1. Naiman, Ye. A. (2013). *Formation of the concept of "learning region" in the Western science*. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Kulturologiia i iskusstvovedeniie. 1 (9). 81-91. [in Russian].
2. Ovsienko, L. V. (2009). *Lifelong education and the model of "learning region"*. Vyssheie obrazovaniie v Rossii. 2. 96-99. [in Russian].
3. Sheraizina, R. M. (2006). Learning region as a factor of the person's career development. Sheraizina R.M., Aleksandrova M.V. *Chelovek i obrazovaniie*. 8,9. 70-72. [in Russian].
2. Cities and Regions in the New Learning Economy OECD. (2001). Paris. [in English].
3. Longworth, N. (2006). *Learning Cities, Learning Regions, Learning Communities: Lifelong Learning and Local Government*. Longworth N. New York: Routledge. [in English].
4. Morgan, K. (1997). The learning region: institutions, innovation and regional renewal. Morgan K. *Regional Studies*. 31. 491–503. [in English].
5. *The Learning Region: Foundations, State of the Art, Future*. (2007). Edited by Roel Rutten, Frans Boekema. – Edward Elgar Pub: Cheltenham, UK. Northampton, MA, USA. [in English].

Рецензент: Павленко А.І. – д.пед.н., професор

Відомості про автора:

Прийма Сергій Миколайович

priyma_s@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Леніна, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна
doi:10.7905/нвмдпу.v0i14.1042

Матеріал надійшов до редакції 27.02.2015 р.

Подано до друку 31.03.2015 р.